

Panorama współczesnej etyki tomistycznej w Polsce

Artur Andrzejuk

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Ramy „organizacyjne”

- 1946 - Wydział Filozoficzny KUL
 - J. Keller, W. Bednarski, K. Wojtyła, T. Styczeń, A. Szostek, J. Gałkowski, W. Chudy
 - M. Krąpiec, P. Jaroszyński,
- 1954 - Wydział Filozofii Chrześcijańskiej ATK
 - 1965 – Tadeusz Ślipko, Tadeusz Biesaga
 - 1966 – Mieczysław Gogacz

Katedra Historii Filozofii

Starożytnej i Średniowiecznej

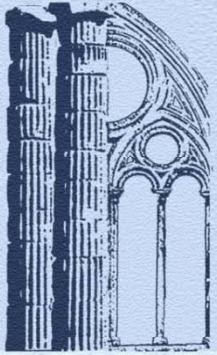
Panorama etyki tomistycznej

Plan

- Punkt wyjścia etyki
 - sylwetki autorów
- Spory i kontrowersje
- Stan obecny i perspektywy

Punkt wyjścia etyki

- 1) Przez naturę lub osobę (Wojtyła, Krąpiec, Gogacz),
- 2) Przez prawo naturalne (Keller, Ślipko),
- 3) Przez teorię sprawności (Bocheński, Woroniecki, Bednarski).

Karol Wojtyła: Osoba jako norma moralności w etyce

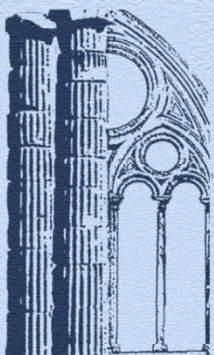

- „Norma personalistyczna”
 - jako zasada o treści negatywnej stwierdza, że osoba jest takim dobrem, z którym nie godzi się używanie, które nie może być traktowane jako przedmiot użycia i w tej formie jako środek do celu.
 - treść pozytywna: osoba jest takim dobrem, że właściwe i pełnowartościowe odniesienie do niej stanowi tylko miłość.
 - tę pozytywną treść normy personalistycznej eksponuje przykazanie miłości.
- „Prawdy o dobru” należy szukać w obszarze osoby”.

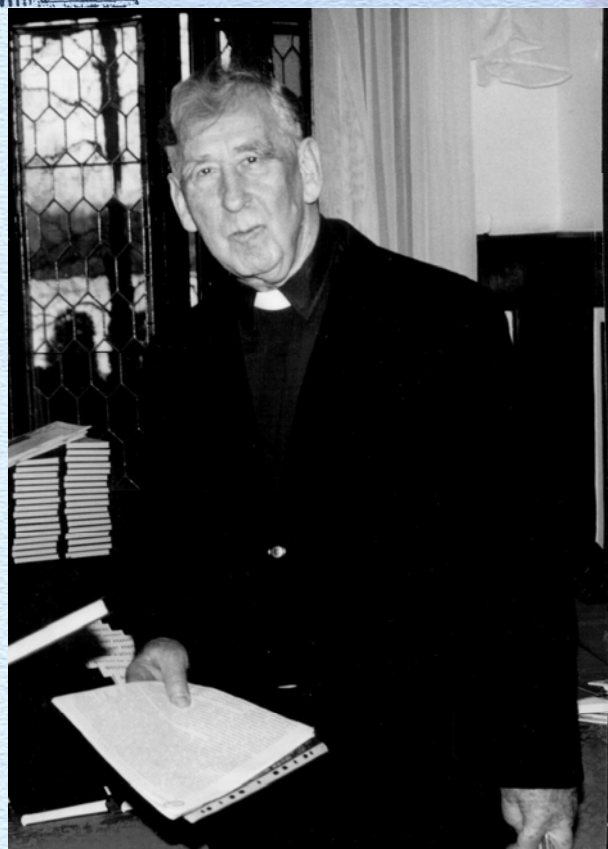
Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

Mieczysław Krąpiec: Teoria moralności jako metafizyka „bytu moralnego”

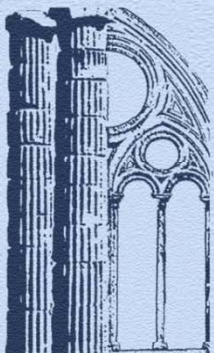

- Człowiek jest bytem moralnym
 - znajduje się “na osi” moralnego dobra i zła, a dokonywane w tym obszarze ludzkie działania konstytuują sens życia człowieka.
- “Prawda o dobru” to zasadniczo zespół odpowiedzi dotyczących tego, czym jest moralność.

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

Mieczysław Gogacz: Etyka chronienia osób

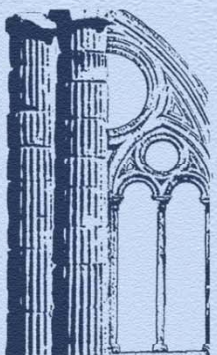

- Przedmiotem etyki są pryncypia wyboru takich działań w ramach ludzkiego postępowania, które chronią osoby i relacje osobowe
 - Są to sumienie, kontemplacja i mądrość
- “Prawdą o dobru” w tym ujęciu jest chronienie relacji osobowych, a poprzez nie - samych osób

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

Józef Keller: Etyka katolicka jako teologia moralna

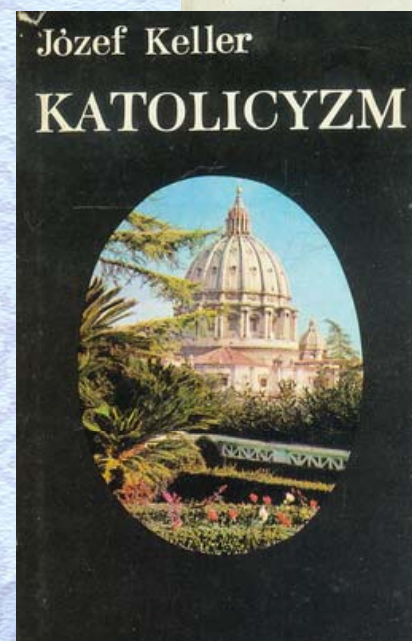
- Budowanie etyki w oparciu o koncepcję prawa naturalnego
 - Natura człowieka wyznacza normy ludzkiego postępowania, zaś jego osobowość stanowi cel tego postępowania.
 - Służą temu celowi - podporządkowane normom natury - “zjawiska moralne”.
- “Prawda o dobru” dla J.Kellera, to przede wszystkim prawda o prawie naturalnym.

Katedra Historii Filozofii

Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

KATOLICKA
DOKTRYNA
SPOŁECZNA
JÓZEF KELLER

Tadeusz Ślipko: Etyka katolicka jako etyka tomistyczna

- Ustalenia ks. Ślipko należy traktować bardziej jako wyraz rozwoju pewnej tradycji tomistycznej, aniżeli zgłębianie nauki samego Akwinaty.
- “Prawda o dobru” w tej etyce to przede wszystkim prawda o normatywnej roli rozumu ludzkiego.

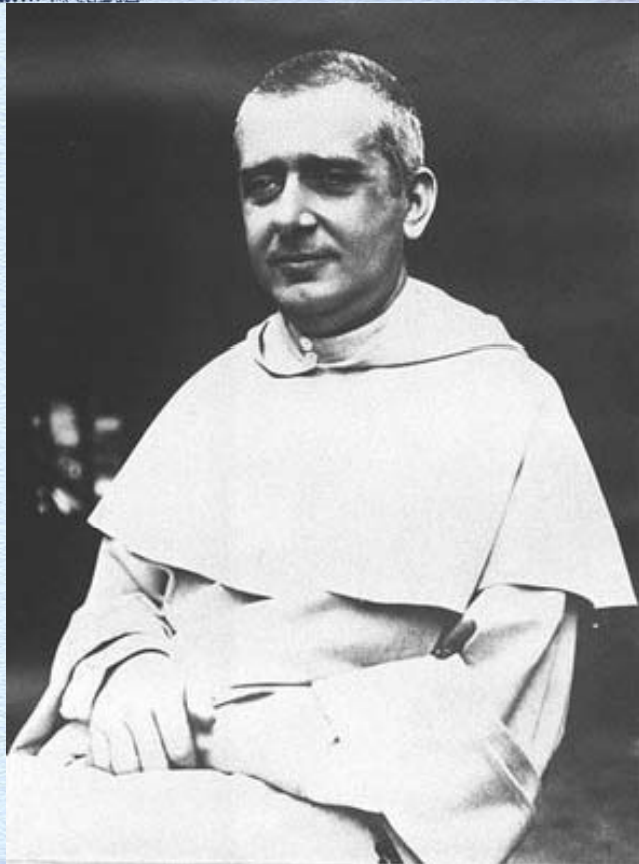
Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

Jacek Woroniecki: Etyka jako uniwersalna teoria wychowania

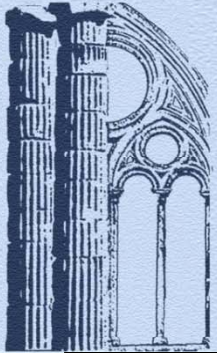

- Woroniecki podkreśla praktyczny (wychowawczy) charakter etyki jako nauki normatywnej
 - Etyka staje się więc prawdą o wychowaniu.
 - Problem wychowania jednoczy wokół jednego celu szereg nauk i dyscyplin filozoficznych (i nie tylko filozoficznych).
- „Prawdziwym dobrem” jest w tej etyce wychowanie człowieka.

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

Józef Bocheński: Etyka katolicka jako „ochrzczone” eudajmonizm

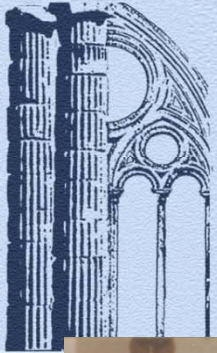

- W podejściu J. Bocheńskiego do etyki wyróżnić trzeba także dwie fazy; nie są to jednak fazy diametralnie różne, czy w jakimś stopniu przeciwstawne, lecz jedynie inaczej zniuansowane myślenie ciągle tym samym eudajmonizmem greckim
- W późniejszej fazie “prawda o dobru” skupia się w swoiście rozumianej mądrości życiowej (bliższej właściwie roztropności) i sprowadza do zasady “Działaj tak, abyś żył długo i dobrze ci się powodziło”.

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

Wojciech Bednarski: Etyka jako praktyczna (normatywna i wychowawcza) teoria moralności

- Bednarski interesował się usytuowaniem etyki wśród nauk filozoficznych oraz metodologicznie rozumianą wartością zdań normatywnych w etyce.
- Po wyjeździe z Polski skupił się na zastosowaniach etyki, czyli na pedagogice i w tej dziedzinie dokonał najdonioślejszych ustaleń

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

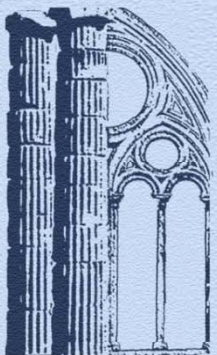
Główne dyskutowane problemy tomistycznej filozofii moralnej

- Problem podstawy etyki.
- Charakter norm moralnych.
- Trzecia („niewypowiedziana”) dotyczyła koncepcji samej etyki.

Problem podstaw etyki

- Czy jest nim osoba, jak chce ks. Wojtyła i prof. Gogacz, czy też prawo naturalne, jak wydaje się głosić J.Keller i ks. Ślipko.
- Spór o przedmiot etyki pomiędzy metafizykami (Krapiec, Gogacz) i etykami (Styczeń, Szostek).

Charakter norm moralnych

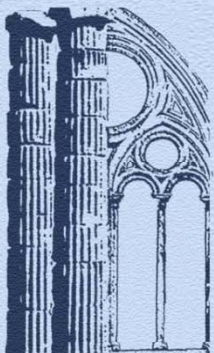
- Dyskusja na KUL najpierw dotyczyła charakteru zdań normatywnych i odróżnienia filozofii teoretycznej i filozofii praktycznej (Woroniecki, Bednarski).
- W czasach późniejszych dyskusja dotyczyła terminu „powinność” oraz problemu „afirmacji osoby ze względu na jej godność”.
 - Uczestniczyli w niej – oprócz wymienionych - także ks. A. Wawrzyniak, oraz A.B.Stępień,
- W ATK, na łamach półrocznika *Studia Philosophiae Christianae*, o charakter norm moralnych ostry spór prowadzili o. F.W.Bednarski i ks. T. Ślipko.

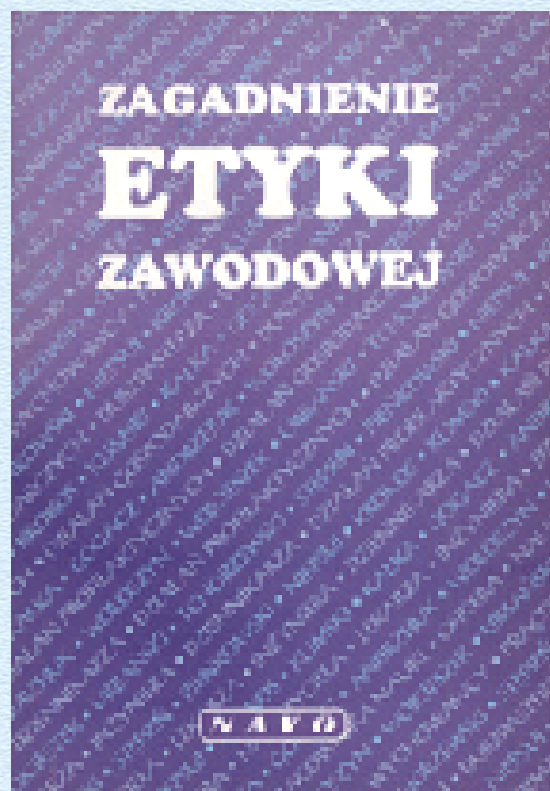

Koncepcja uprawiania etyki

- Wojciech Chudy nazwał go sporem „niewypowiedzianym”
- Wcześniej - dotycząc relacji teologii moralnej i etyki - znajdował się w publikacjach czołowych przedstawicieli etyki tomistycznej.
 - Zarówno o. Bednarski jak i ks. Kowalski oraz ks. K.Kłósak w swoich publikacjach ustosunkowali się negatywnie do maritainowskiej koncepcji etyki jako objawionej aksjologii.

Stan obecny i perspektywy

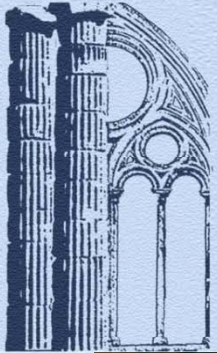

- W ostatnich latach XX wieku nastąpił renesans etyk zawodowych
 - Coraz częściej dają się słyszeć głosy, że na nihilizm i amoralizm współczesności antidotum stanowi wyłącznie powrót do tradycyjnych praw, wartości, obyczajów.

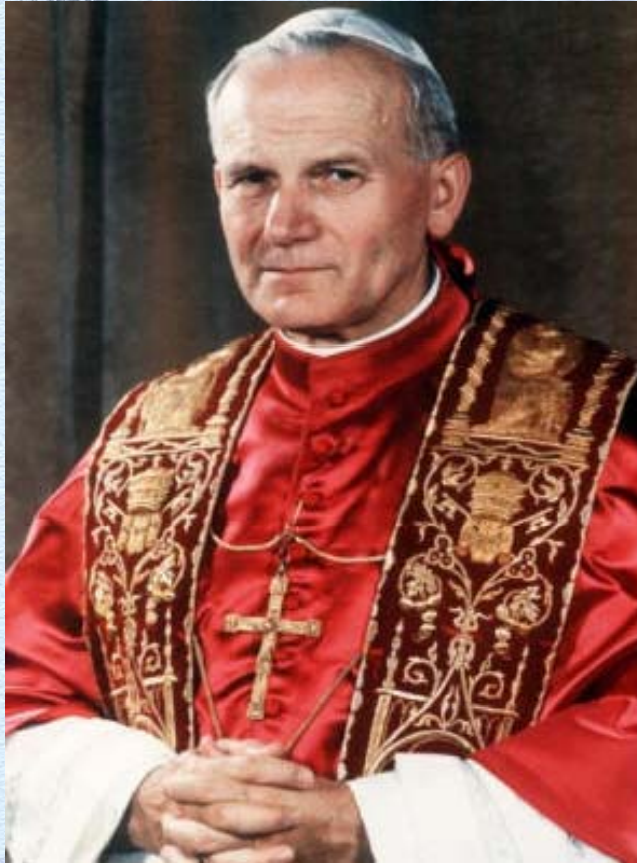
Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

Veritatis splendor

- Wnikliwe analizy Tomasza z Akwinu w dziedzinie moralności zachowują do dziś swoją aktualność (78).

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Panorama etyki tomistycznej

